

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 12 AUGUSTUS 1936

No. 1078

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: *L. R. W. Soutendijk.*

Redactie-adres: *Pieter de Hoofweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijgeplaatweg.*

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
EXTRATERRITORIALE AUTARKIE door <i>Mr. W. F. Lichtenauer</i>	578
Rusland's nieuw staatscrediet door <i>J. H. Cohen Stuart</i>	579
Een wettelijke grondslag voor de economische statistiek door <i>Mr. E. W. van Dam van Isselt</i>	581
De toestand op de graanmarkten door <i>A. P. Schilthuis</i>	581
AANTEKENINGEN:	
Kapitaal- en invoerbehoefden van Palestina	583
De zichtbare suikervoorraden in de wereld	584
INGEZONDEN STUKKEN:	
Het tariefprobleem bij het stedelijk vervoerbedrijf door <i>Ir. J. M. I. Reitsma</i> met Naschrift door <i>Ir. W. B. I. Hofman</i>	584
ONTVANGEN BOEKEN	586
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	586—587
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	584, 585, 588

ROTTERDAM, 10 AUGUSTUS.

In den laatsten tijd heeft de Nederlandsche Regeering eenige belangrijke besluiten genomen.

De voorstellen tot wijziging van de Grondwet zijn door de Regeering, met eenige afwijkingen van het rapport van de staatscommissie, o.a. betreffende de beperking van de drukpersvrijheid, bij de Staten-Generaal ingediend.

De ontwikkeling op internationaal politiek gebied is de reden, dat, volgens een bericht uit de N.R.C., de militaire weerbaarheid van Nederland en Nederlandsch-Indië verder zal worden versterkt. Voor Nederland zullen speciale grenstroepen worden ingevoerd, welke, boven de sterkte van het veldleger komend, onze paraatheid zullen vergroten. In Indië zal de vloot versterkt worden.

De bezorgdheid over de aftapping van Maaswater is voor de Regeering aanleiding geweest dit vraagstuk aan het oordeel van het Permanente Hof van Internationale Justitie te onderwerpen.

De toenemende erkenning van de betekenis van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende het bedrijfsleven heeft geleid tot de indiening van een wetsontwerp, volgens hetwelk het verstrekken van inlichtingen voor dit doel verplicht wordt gesteld.

Dr. Schacht heeft in een Amerikaansch blad het herstel van de internationale economische betrekkingen een voorwaarde voor een internationale stabilisatie genoemd. Ook de nieuwe president van de Banque de France heeft zijn meening, die eenigszins tegengesteld is aan die van zijn bekenden collega, over dit probleem doen hooren. Zijn uitlatingen hebben tot eenig misverstand aanleiding gegeven, doch schijnen erop neer te komen, dat, volgens zijn meening, een „alignement monétaire” onmisbaar is om tot meer normale economische wereldtoestanden te komen.

Hoewel de internationale handelsbetrekkingen nog veel te wenschen overlaten en zelfs in vele gevallen slechter worden, zijn er toch ook verbeteringen in te bespeuren. Duitschland heeft met Lithauen een verdrag gesloten, waarin o.a. de handelsbetrekkingen geregeld worden. De Poolsch-Nederlandsche betrekkingen zullen, na het bezoek van eenige ministers over en weer, worden uitgebreid. Vermeldenswaard is de transactie inzake den verkoop van een zeer aanzienlijk quantum haring aan Rusland; deze levering is door het gemeenschappelijk optreden van de reeders mogelijk geworden.

De aandrang in verschillende landen, om een van de beide partijen in den Spaanschen burgeroorlog te helpen met leveranties, geld en zelfs manschappen, schijnt sterker te worden, niettegenstaande de regeeringen zich alle in zekere mate accoord hebben verklaard met het Fransche voorstel van niet-inmenging. In Griekenland is een dictatuur tot stand gekomen en een dreigende communistische actie onderdrukt. De actie en plannen van communisten in andere landen nemen volgens verschillende berichten toe (o.m. in Zuid-Amerika en Frankrijk).

EXTRATERRITORIALE AUTARKIE.

Een bekend oudheidkenner heeft dezer dagen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant herinnerd aan de uitspraak van een Grieksen beeldhouwer, die van zijn voorgangers getuigde, dat zij de mensen hadden gemaakt zoals zij waren, terwijl hij zelf hen maakte zoals zij gezien werden te zijn.¹⁾ De eerstbedoelde kunstenaars plachten elk detail met de grootste zorgvuldigheid weer te geven, zonder daarin een sprankje van de geestelijke waarde van de afgebeelden te doen doorschijnen. Zo is ook de arbeid van dengeen, die statistieken verzamelt. De hier sprekend ingevoerde beitelenaar daarentegen bekommerde zich minder om elke wrat en iedere huidplooi, doch herschiep in steen wat aan leven sprak uit den nagebootsten mens. Zo behoort het op zichzelf dorre statistische gegeven door hen, die het raadplegen, gelezen en verstaan te worden, met begrip voor wat daarin schuilt.

Het lijkt mij nuttig op laatstbedoelde wijze enkele onderdelen van de gegevens omtrent het vervoer over Rotterdam te doen spreken. De in 1936 gedurende de maanden vóór de Antwerpse havenstaking in vergelijking met het overeenkomstige tijdvak van 1935 waarneembare toeneming van het vervoer over onze haven berust op verschillende oorzaken, welke wij duidelijk moeten onderscheiden, willen wij, andere uitspraak van klassieke wijsheid, onszelf kennen naar behoort.

Minister Gelissen heeft op 11 Maart 1936 in de Eerste Kamer uitgesproken, dat de Nederlandse havens als geheel sedert 1932 een deel van de verbetering van de wereldhandel in een toeneming van het vervoer hebben verkregen. Men kan ook op minder zonnige zijden van de zaak wijzen door te herinneren aan de Duitse herbewapening als oorzaak van toenemende ertsvervoeren, op het Abessijnse conflict als oorzaak van aanwas van kolentransporten. Doch zeker niet minder verdient de aandacht een derde oorzaak of oorzakencomplex: het Duitse streven naar autarkie, waardoor in stijgende mate uitwisseling ontstaat van goederen tussen Zuidwest en Noordoost Duitsland, welke vervoeren blijkbaar het doelmatigst kunnen plaats vinden over vreemd gebied, langs de Rijn, via Rotterdam, over zee of omgekeerd. De autarkie manifesteert zich hier extraterritoriaal.

Het verschijnsel was reeds bekend ten aanzien van de granen. Zien wij naar de cijfers over het tijdvak Januari/Mei, voor zover betreft alle granen, behalve maïs:

Rijnopwaarts doorgevoerd via Rotterdam.

	Duits graan	Niet-Duits graan
1935	236.763 ton	203.812 ton
1936	409.661 „	86.731 „

Hier heeft de actieve doorvoerhandel in graan wel zeer duidelijk plaats gemaakt voor passief doorlaten van Duits-Duits vervoer. De toeneming der totaalcijfers heeft daarom niet die verblijdende betekenis, welke daarin zou zijn gelegen zonder dit verschijnsel van economische verschuiving. Immers de Nederlandse graanhandel heeft met deze vervoeren niets uitstaande en ook de andere takken van volksbestaan, die door de doorvoer van transatlantische granen werden gebaat, verdienen weinig of niets aan de grote hoeveelheden Duits Oostzeegraan, die onze rivieren naar Duitsland passeren. Natuurlijk is elke

¹⁾ Ik veroorloof mij een afwijking van de vertaling door den bedoelden oudheidkundige van de woorden „quales viderentur esse”, waarvan hij maakt: „zooals zij lijken te zijn”, terwijl ik de voorkeur geef aan: „zoals zij gezien werden te zijn”. De werkwoordvorm „viderentur” mag vaak het best vertaald kunnen worden door „leken”, daarom blijft dit woord toch een passiefvorm van het werkwoord „zien”. „Lijken” geeft nu eenmaal in dit verband een indruk van onwezenlijkheid, terwijl in het onderhavige geval juist de indruk wezenlijker is dan de materiële werkelijkheid.

fractie van een ei beter dan de lege dop, maar de achteruitgang van de Nederlandse graanmarkt, welke uit de gegeven cijfers zo ontstellend duidelijk spreekt, is toch wel heel droevig.

Minder bekend is, dat hetzelfde verschijnsel zich ook ten aanzien van andere vervoeren manifesteert. Zo vertoont de doorvoer van Duitse natuursteen e.d. Rijnafwaarts met bestemming naar de Duitse zeehavens in de eerste vijf maanden des jaars het volgende beeld:

	Naar Duitsland doorgevoerd:	Naar elders doorgevoerd:
1935	629 ton	± 1.100 ton
1936	± 95.000 „	± 400 „

Hier zien wij dus een nieuw vervoer opkomen, waarvoor de haven van Rotterdam een zuiver passieve rol speelt en dat dus bij de beoordeling van de betekenis van de havenstatistiek met een zekere reserve moet worden beschouwd.

Ook andere Rijnafwaarts doorgevoerde artikelen bewegen zich meer en meer in Duits-Duitse richting. In de eerste vijf maanden van 1935 werd b.v. pl.m. 21.000 ton Duitse kunstmest langs de Rijn over Rotterdam naar de Duitse zeehavens vervoerd. In hetzelfde tijdvak van 1936 is deze Duits-Duitse doorvoer tot pl.m. 92.000 ton gestegen. Voor Duitse metaalproducten¹⁾ bedragen de overeenkomstige hoeveelheden onderscheidenlijk pl.m. 27.000 en pl.m. 62.000 ton.

In allerlei categorieën ontstaat dus een nieuw soort vervoer, dat naar de omvang vroeger geleden verliezen ten dele goedmaakt, doch dat veel minder economische waarde voor de havenstad en haar bedrijfsleven heeft dan veel wat verloren is gegaan. M.a.w. daalt de kwaliteit van het vervoer en het zou onjuist zijn voorbij te zien, dat de haven niet uitsluitend een plaats voor overlading mag zijn, doch er mede naar moet streven zich tot handelscentrum te ontwikkelen.

Op het eerste gezicht doet het vreemd aan, dat Duitsland op deze wijze extraterritoriaal autarkisch is, terwijl door „Seehafenausnahmetarife” e.d. wordt getracht het werkelijk internationale vervoer van Amsterdam en Rotterdam af te trekken en over Duitse zeehavens langs Duitse binnenverbindingswegen te leiden.

Toch is het gebeurde bij nader beschouwen verklaarbaar. De werkelijke kosten van vervoer van de besproken goederen van Zuidwest naar Noordoost Duitsland en omgekeerd zijn klaarblijkelijk het laagst bij het gebruiken van de weg over Nederland (watervervoer). Het laden en lossen geschiedt in beide gevallen in Duitsland en de zee- en binnenvervoerdere zijn allicht Duitsers. De overlading vindt wel buiten Duitsland plaats, doch die zou men bij vervoer door Duitsland daar toch ook niet hebben. Wat voor nut heeft het dan, ook van zuiver Duits standpunt, om het vervoer zelf geheel binnen de eigen grenzen te doen plaats vinden? Verplaatsen van geld van vestzak naar broekzak kost onnodig energie.

Voor de echte buitenlandse transporten ligt de zaak anders. Daar kan allerlei arbeid op vreemdelingen worden gewonnen ten bate van Duitse ondernemingen en arbeiders, waartoe men meent zich het nadeel van het volgen van een verkeersweg, die niet de meest economische is, te moeten getroosten, zij het tot schade van andere Duitse belangen. Of te dien aanzien niet te ver wordt gegaan, ook van zuiver Duits standpunt bezien, is een tweede vraag, die ik in dit verband ter zijde laat.

Zo staan wij dus voor hetzelfde vooruitzicht, dat omstreeks 1830, toen de eerste Rijnvaartacte de rechtstreekse doorvoer in Rijnzeeverkeer scheen te begunstigen, als omstreeks 1909, toen de voorgenomen verbetering van de Waal tot dezelfde uitkomst scheen

¹⁾ T.w. plaatijzer, w.o. blik in bladen, stroken, strippen of band; profielijzer en -staal, bandijzer en -staal; spoorstaven en andere n.a.g. delen van bovenbouw materiaal voor spoor- en tramwegen, draagbaar spoor en delen; n.a.g. metalen, metaallegeringen en fabrikaten daarvan.

te zullen leiden, vele Rotterdammers benauwde: vervanging van eigen activiteit door het aanschouwen van anderer activiteit ten onzent.

Er is echter één verschil: destijds hadden wij zelf invloed op de beslissing, waarvan wij het pro en contra konden afwegen, terwijl deze nu buiten onze bemoeienis valt. En een tweede overweging is, dat het geringe voordeel, dat de passieve doorvoer voor ons medebrengt, zelfs nog kan verdwijnen als Duitsland zijn kanalenstelsel uitbreidt en verbetert.

Wij moeten deze zaken helder zien en nauwkeurig peilen. Rechtstreeks invloed uitoefenen op de gang van zaken kunnen wij niet. Wij moeten aanvaarden wat daardoor aan kwaad en goed wordt medegebracht. Doch wij moeten er zeker niet de ogen voor sluiten. Zulks zou te licht leiden tot verkeerde beoordeling van onze positie in het verkeerswezen, tot overschatting van onze mogelijkheden, tot onderschatting dus van onze moeilijkheden, tot miskenning daardoor van de zorg, waarmede het Nederlandse volk zijn zeehavens, bron van onzichtbare uitvoeren, heeft te omringen. Niet wat zij naar uiterlijke verschijnselen zijn, doch wat zij voor ons in wezen betekenen, daarvan moeten wij ons steeds koelbloedig rekenschap geven. Beheersen vereist begrijpen van de problemen.

Mr. W. F. LICHTENAUER.

RUSLAND'S NIEUW STAATSCREDIET.

De crediet-overeenkomst, die dezer dagen tot stand is gekomen tusschen Engelsche en Russische regeeringsinstanties — het Engelsche Export Credits Guarantee Department en de Sowjet-Handelsdelegatie te Londen — beteekent een belangrijke principiele en practische stap vooruit op den weg van het nieuwe Russische staatscrediet, dat de Sowjets in den langen loop der jaren hebben zoeken op te bouwen.

Zooals bekend, voorziet de overeenkomst in de uitgifte van 5½ pCt. obligaties der Sowjet-regering met een looptijd van 5 jaar en tot een totaal bedrag van £ 10.000.000, te garanderen door genoemd Engelsch regeeringsdepartement. Dit departement ontvangt de obligaties van de Sowjet-Handelsdelegatie te Londen, al naar gelang deze betalingen heeft te doen voor in Engeland gemaakte bestellingen; voor het nominale bedrag dier obligaties, minus de rente, wordt de bankrekening der Handelsdelegatie gecrediteerd, zoodat deze haar inkoopcontant kan betalen, terwijl de obligaties in de open markt worden geplaatst, waar zij, naar men verwacht — dank zij de Engelsche regeeringsgarantie — een agio van 16 à 17 pCt. zullen doen, dat als risico-premie aan het E.C.G. Department ten goede komt. Een voorstel van Engelsche zijde, om deze premie te doen strekken ten bate van Engelsche houders van obligaties der tsaristische regering, is door Moskou geweigerd.

Hoewel dus in wezen een exportcrediet — aangezien het provenu der obligaties uitsluitend tot betaling van Russische bestellingen bij de Engelsche industrie mag worden aangewend —, draagt de transactie toch het karakter van een leening op korten termijn aan de Sowjet-regering, in de open markt geplaatst en niet — als tot dusver het geval was bij exportcredieten aan Rusland — van een crediet, door particuliere firma's aan de Sowjet-regering verleend (al dan niet met een gedeeltelijke garantie van de eigen regering) tegen Sowjet-wissels, die slechts tegen exorbitant disconto konden worden ondergebracht. Met dit laatste soort credieten is het nu wel, blijkens herhaalde officieele verklaringen uit Moskou, voorgoed gedaan.

Het Engelsche crediet is niet het eerste van dien aard, dat Moskou heeft aangeaan. Tsjecho-Slovakië en Duitsland zijn reeds meer dan een jaar geleden met soortgelijke transacties voorgegaan. Maar dat nu ook Engeland, de belangrijkste geld- en kapitaalmarkt en een van de grootste onbevredigde crediteu-

ren van het oude Rusland, er in heeft toegestemd zijn officieele sanctie en garantie te verleen aan een 5-jarige ongedekte verplichting der Sowjet-regering is voor Moskou ongetwijfeld een groot moreel succes en, zooals gezegd, een belangrijke stap verder op den weg, die uiteindelijk — wanneer eenmaal ook de kwestie der tsaristische schulden zal zijn geregeld — moet leiden tot de volledige rehabilitatie van het Russische staatscrediet op de internationale geld- en kapitaalmarkt.

* * *

Van Nederlandsch standpunt bezien, doet deze transactie tweërlei vraag rijzen.

In de eerste plaats: Is een dergelijke credietverleening aan Rusland ook van Nederlandsche zijde mogelijk en gewenscht, ter bevordering van onzen handel met Rusland? Zoo ja — hoe zcu daardoor de positie worden van onze houders van oude Russische fondsen?

Op de eerste vraag moet het antwoord vermoedelijk luiden, dat, zolang onze Regering de Moskousche niet formeel erkend heeft, openlijke regeeringstransacties als deze niet mogelijk zijn. Of een credietregeling van dien aard noodig of gewenscht zou zijn, is iets anders. Tot dusver is noch de ontstentenis van officieele betrekkingen, noch de moeilijkheid der credietverleening een overwegend bezwaar gebleken voor de ontwikkeling van onzen handel met Rusland. Vooral de laatste paar jaren is deze belangrijk toegenomen en de financiering leverde weinig moeilijkheden op, omdat de betaling meestal op korten termijn of zelfs contant geschiedde. Men mag echter wel aannemen, dat de coullance, door Moskou in deze betoond, ten doel had de totstandkoming van meer normale officieele betrekkingen te vergemakkelijken, en het is daarom te betwijfelen, of onze export zich op dezelfde bevredigende wijze zal blijven ontwikkelen, indien onze Regering in haar afwijzend standpunt volhardt.

Er is te meer aanleiding, alsdan een inzinking van onzen export te vreezen, nu blijkens recente uitlatingen van den Volkscommissaris voor Buitenlandschen Handel, Rosengoltz, met de naderende voltooiing van het tweede 5-jarenplan en de ingetreden verbetering van de Russische betalingsbalans, een fundamentele wijziging in de handelspolitieke doelstelling en in de handelsmethoden der Sowjets haar beslag heeft gekregen.

Zooals bekend, is het exportoverschot van de laatste 3 jaren aangewend om de importcredieten van het eerste 5-jarenplan af te lossen; niettemin vertoonde de betalingsbalans over 1935 reeds een overschot van 150 miljoen goudrebel en voortaan, aldus Rosengoltz, zou primair doel der Russische handelspolitiek — o.a. met het oog op de onzekere internationale situatie — zijn het aankweken van zoo groot mogelijke goud- en valutareserves. Daartoe zouden importen tot het allernoodigste (grondstoffen en onmisbare halffabrikaten) beperkt en als regel contant betaald worden uit het exportprovenu, doch alle verdere importen van niet dringend benodigde kapitaal- of consumptiegoederen zouden afhankelijk worden gemaakt van de verkrijging van leeningen of credieten op langen termijn (ten minste 5 jaren), die geen rechtstreeksch obligo van de Sowjet-regering tegenover particuliere firma's scheppen — dus van het genre als de te Londen gesloten overeenkomst. Het lijkt wel vrij zeker, dat verreweg het grootste deel van onzen export tot deze laatste categorie behoort.

Nu is het wel waar, dat de recente verbetering van onzen export naar Rusland ook tot zekere hoogte te danken is aan aandrang van Nederlandsche zijde om meer evenwicht te brengen in de onderlinge handelsbalans (nog in 1932 verhiel zich onze uitvoer naar tot onzen invoer uit Rusland als 1 : 7; in 1935 als 1 : 2, terwijl met Nederlandsch-Indië mee in- en

uitvoer zoowat gebalanceerd zijn) en ditzelfde bilijkheidsargument zal zeker ook in de toekomst zijn kracht behouden, voor zoover althans onze Regeering bereid zal worden gevonden het door bedreiging met importbeperkingen te steunen.

Ongetwijfeld is de Nederlandsche markt voor sommige Russische producten — ik noem slechts hout en granen — van eenig belang, hoewel al niet meer van zoo groot belang als nog enkele jaren geleden. Importbeperkingen onzerzijds, gevoegd bij credietfaciliteiten en andere coulante maatregelen in Engeland en België, weldra ook in Frankrijk, zouden echter kunnen leiden tot verschuivingen in den Russischen handel tot ons nadeel.

Er is nog een andere wijziging in de Russische handelspolitiek, of, juister gezegd, in de handelsmethode, die onze aandacht verdient. Vermoedelijk met hetzelfde doel, dat haar in haar nieuwe handelspolitiek voor oogen staat — nl. sparen en/of kweken van valuta-reserves — is de Sowjet-regeering reeds sinds verleden jaar bezig, haar eens zoo omvangrijk systeem van eigen handelsvertegenwoordiging in het buitenland tot een minimum te reduceeren, commercieele onderhandelingen zooveel mogelijk naar Moskou over te brengen, en zodoende buitenlandsche belanghebbenden te noodzaken naar Rusland te komen, of er hun vaste vertegenwoordigers aan te stellen. Een aantal firma's is tot dit laatste reeds overgegaan en vermoedelijk zal dit op den duur de eenvoudigste en — bij geregelde zaken van eenigen omvang — de goedkoopste manier blijken. Behalve de winst aan deviezen brengt deze nieuwe methodiek voor de Sowjets het voordeel mede, dat de te Moskou afgesloten contracten niet vallen onder buitenlandsche doch onder Russische jurisdictie. Een aantal landen, die met de Sowjets officieele betrekkingen onderhouden, hebben speciale arbitrage-conventies gesloten tot regeling van eventueele disputen. Sinds eenigen tijd bestaat echter te Moskou een speciale arbitrage-commissie voor den buitenlandschen handel, aan welke ook buitenlandsche belanghebbenden worden uitgenoodigd hun belangen toe te vertrouwen, en op den duur zal het wel in de bedoeling liggen, dit laatste zooveel mogelijk verplichtend te maken.

Het behoeft wel geen betoog, dat, wanneer inderdaad de verdere ontwikkeling van den Russischen buitenlandschen handel in deze richting gaat, de landen, die geen officieele betrekkingen met Moskou onderhouden, sterk in het nadeel komen, aangezien hun handelsvertegenwoordigers verstoken zijn van elken steun van hun eigen regeering. Zeer zeker zullen zij aarzelen, zich te vestigen in of langjarige engagementen aan te gaan met een land, waar zij zich zonder diplomatieken of consulaire steun weten.

* * *

Mag uit het voorgaande de conclusie worden getrokken, dat de aanknooping van normale diplomatieke en juridische betrekkingen met het Sowjet-régime in het belang zou zijn van onzen handel met, en vooral van onzen export naar, de Sowjet-Unie — het politieke aspect der zaak laat ik geheel buiten beschouwing — en dat alsdan, vroeg of laat, een crediet-overeenkomst als de Engelsche ook onzerzijds onder de oogen zou moeten worden gezien, dan komen wij tot de tweede hierboven gestelde vraag: Hoe zou daardoor de positie worden van onze houders van oude Russische fondsen?

Ik vrees, dat hierop geen ander antwoord mogelijk is dan: Niet beter dan zij thans is, maar zeker ook niet slechter, omdat zij wel nauwelijks slechter kon zijn. De oude crediteuren en hun regeeringen hebben, naar mijn overtuiging, de gunstige gelegenheid van Genua en Den Haag in 1922 laten voorbijgaan, toen, met wat meer goeden wil en wat minder politieke kortzichtigheid, een redelijk compromis

alleszins mogelijk ware geweest. De Russen hadden zich in beginsel bereid verklaard, de vóór-oorlogse schulden te erkennen door ze op nader overeen te komen wijze te herfundereen, mits nieuwe credieten — ten bedrage van ruim 3 milliard goudroebels, te verdeelen over 3 jaren — voor de economische reconstructie van het land beschikbaar werden gesteld. Over het bedrag, de bestemmingswijze, de contrôle en alle verdere modaliteiten ware nader te praten geweest, maar de niet-Russische commissie wilde er in het geheel niet over praten. De regeeringen, aldus haar standpunt, konden zelf geen leeningen verstrekken of deze door haar garantie mogelijk maken; de Sowjet-regeering moest zelf het vertrouwen van den belegger terugwinnen door de oude schulden te erkennen. Maar toen tenslotte Litvinoff, de voorzitter der Sowjet-delegatie, aanbood om die erkenning bij zijn regeering aan te bevelen ook zonder dat aanstands nieuwe credieten in uitzicht werden gesteld, indien zulks de voortzetting der onderhandelingen zou vergemakkelijken, kwam daarop geen ander antwoord, dan dat men in zoodanige aanbeveling geen basis voor verdere onderhandelingen kon zien. Daarop is de Haagsche conferentie uiteengegaan.

Het Russische voorstel: de erkenning en herfundereering der oude schulden te verbinden aan de verstrekking van een nieuwe reconstructie-leening (dit zouden uiteraard exportcredieten geworden zijn, zooals zij later van Duitse, Engelsche en andere zijde, meestal met eigen regeeringsgaranties, zijn verleend) was daarmede nog niet geheel van de baan. In de daarop volgende jaren heeft Moskou meermalen nieuwe voorstellen van dien aard gedaan, met name te Parijs, echter telkens tevergeefs; tenslotte heeft het in 1928/29 resoluut het roer gewend en besloten zichzelf te helpen door de geweldige inspanning van het 5-jarenplan. De inmiddels ingetreden wereldcrisis heeft ertoe bijgedragen, dat het eene land na het andere, uit een oogpunt van werkverschaffing, leveringen aan Rusland op crediet is aangegaan, maar het totaal der aldus gemaakte (inmiddels vrijwel geheel afgeloste) schulden, dat einde 1931 een hoogtepunt van 1400 miljoen goudroebel bereikte, verzinkt in het niet tegen de ontzaggelijke kapitalen aan eigen productie, besparingen op het volksinkomen en fysieke ontberingen, die het Russische volk in die luttele jaren heeft opgebracht.

Zooals de zaken op het oogenblik staan, lijkt het Russische schuldenprobleem — ook al met het oog op de hopeloos verwarde internationale situatie — verder van zijn oplossing dan ooit. Het Engelsche geval bewijst, dat er sinds 1922 wel iets veranderd is in de zeggenschap der regeeringen over de kapitaalmarkt, en dat — geheel afgezien van mogelijke politieke motieven — het belang der werkverschaffing begint te domineeren over dat van gedupeerde crediteuren, te meer nu Rusland al lang niet meer de eenige, ja misschien niet eens de ergste, zondaar in dit opzicht is.

Het Russische schuldenprobleem is er één van vele geworden; zijn oplossing zal vermoedelijk nog slechts in het kader van het geheel mogelijk zijn. Maar in de tegenwoordige omstandigheden betekent zulk een algemeene „schoonmaak” op het internationale schuldengebied vermoedelijk een noodzakelijke premisse voor de monetaire en handelspolitieke ontdooiing der vastgevroren wereld-economie. Komt het dus eenmaal tot een ernstige poging, op vreedzame wijze uit de huidige crisis-impasse te geraken, dan zal ongetwijfeld ook de Russische schuldenkwesie weer aan de orde komen en het lijkt geenszins onmogelijk, dat Rusland, dat minstens even sterk den vrede nodig heeft als welk ander land ook, gaarne zal medewerken tot een oplossing, die aan de rehabilitatie van zijn eigen staatscrediet slechts ten goede kan komen.

J. H. COHEN STUART.

EEN WETTELIJKE GRONDSLAG VOOR DE ECONOMISCHE STATISTIEK.

Dezer dagen diende de Regeering bij de Tweede Kamer een wetsontwerp in tot het verkrijgen van juiste economische statistieken. Het toont groote overeenkomst met de wet tot verkrijging van een juiste statistiek van voortbrenging en verbruik. Structuur en redactie zijn grotendeels met elkaar in overeenstemming. Het ontwerp beoogt feitelijk ook niets anders dan een uitbreiding van de wet op de productiestatistiek tot de andere economische statistieken.

De nieuwe regeling is noodig geworden, omdat het van tijd tot tijd voorkomt, dat personen of instellingen, die over gegevens beschikken, welke onmisbaar zijn voor het verkrijgen van betrouwbare statistieken, deze niet willen verstrekken, indien de wet hen niet daartoe verplicht. Het zijn als regel wel incidenteele weigeringen, maar toch is het aantal of de beteekenis van de gevallen, waarin de voor een behoorlijk overzicht vereischte gegevens niet verkregen kan worden, doordat een of meer belanghebbenden weigeren inlichtingen te geven, betrekkelijk groot.

Wordt de samenstelling van productie-indices, omzetstatistieken e.d. van algemeen belang geacht, dan is het ontoelaatbaar, dat een of enkele personen dit tegenhouden. Volkomen terecht noemt de Regeering het een belang van de eerste orde, dat de Overheid zekerheid heeft, dat de gegevens, welke in toenemende mate voor de kennis van het economische leven noodzakelijk zijn, daadwerkelijk en snel verzameld kunnen worden. Op welke punten wijkt het ontwerp af van de bestaande wet op de productiestatistiek?

In de eerste plaats geeft het een uitbreiding van de garanties om te voorkomen, dat de verzamelde gegevens op zoodanige wijze openbaar zullen gemaakt worden, dat daaruit opgaven en inlichtingen over afzonderlijke personen, ondernemingen of instellingen zouden kunnen blijken, en voor de handhaving van die garantie een nieuwe strafbepaling. Individuele opgaven worden, tenzij de betrokken persoon, onderneming of instelling daartegen geen bezwaar heeft, niet gepubliceerd. Een wettelijk vastleggen dus van een bestaande usance. Verder is, met het oog op het te respecteren bankgeheim de tusschenkomst van De Nederlandsche Bank voorgeschreven. De regeling is aldus, dat de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gevraagde opgaven, welke op het terrein van het Nederlandsche bankwezen liggen, door de banken ingezonden worden bij De Nederlandsche Bank, die deze totaliseert en de aldus verkregen totaal-cijfers aan het Centraal Bureau toezendt.

Dat aanneming van het ontwerp de instelling van vele nieuwe statistieken tengevolge zou hebben, moet niet verwacht worden. Van de op grond van dit ontwerp te verwerven bevoegdheden — aldus de Memorie van Toelichting — zal niet dan met groote voorzichtigheid gebruik dienen te worden gemaakt. Art. 1 biedt daarvoor, door de machtiging van den Minister te eischen, het hooren van de Centrale Commissie voor de Statistiek voor te schrijven, en ook de uitoefening der bevoegdheden onder toezicht van den Minister te stellen, de noodige waarborgen. Gelijk bij de productie-statistiek tot dusver steeds is geschied, is het de bedoeling, dat in de daartoe leidende gevallen de wettelijke verplichting niet zal worden opgelegd, dan nadat organisaties van belanghebbenden zijn gehoord; dit laatste dus ook weer overeenkomstig de bij den Statistischen Dienst bestaande gewoonte.

De wet op de productiestatistiek van 1917 heeft uitstekend gewerkt, ofschoon haar strafbepalingen nooit behoeften te worden toegepast. Deze dienden slechts als stok achter de deur. Er is alle reden om te verwachten, dat de nieuwe wet evenmin tot moeilijkheden aanleiding zal geven. Wel zal de volledigheid van de economische statistiek en de snelheid, waarmee zij tot stand komt, er aanmerkkelijk door winnen. En dit is van groot belang.

v. D. v. I.

DE TOESTAND OP DE GRAANMARKTEN.

Tarwe.

Gewoonlijk zijn gedurende de voorjaars- en de eerste zomermaanden de weersomstandigheden op het noordelijk halfrond van grooten invloed op den loop der prijzen voor granen en speciaal op die voor tarwe. Van die weersomstandigheden hangt de ontwikkeling van het te velde staande gewas af evenals de opbrengst na het binnenhalen van den oogst. Vandaar dat geregeld berichten over de vooruitzichten van de oogsten en schattingen van de opbrengsten in de voornaamste Europeesche landen, in de Vereenigde Staten en in Canada worden verspreid. Bij de beoordeeling dezer berichten dient men voorzichtig te zijn, daar vooral die uit particuliere bron vaak overdreven zijn.

In dit jaar gaf tot omstreeks half Juni de toestand in de voornaamste tarwe produceerende landen reden tot tevredenheid. Wat Europa betreft, kwamen slechts uit enkele landen klachten. In Frankrijk werd een opbrengst verwacht, waarvan in het seizoen 1936/37 niet voor uitvoer zou kunnen worden verkocht, zooals in vorige jaren tengevolge van overvloedige oogsten was geschied.

Uit Spanje, Portugal, Italië en Griekenland waren de berichten ook niet gunstig, waardoor o.a. Portugal ophield aan de internationale markt van zijn tarweoverschot van vorige jaren te verkoopen. Uit Noord-Afrika werd in dit jaar geen belangrijk voor uitvoer beschikbaar overschot verwacht. Overigens waren de vooruitzichten gunstig, in Midden- en Oost-Europa zelfs zeer gunstig.

De officiële raming van de opbrengst van winter-tarwe in de Vereenigde Staten op 1 Juni was hooger dan die op 1 Mei en de particuliere schattingen van de zomertarwe waren hoog. De gezamenlijke tarwe-opbrengst in de Vereenigde Staten beloofde toen groeter te worden dan de eigen behoefte, zoodat het leek, dat er een klein overschot voor uitvoer beschikbaar zou zijn.

In de Prairievincies van Canada stond de tarwe er zeer goed voor en particuliere schattingen deden een aanmerkelijk groeter opbrengst verwachten dan in het vorige jaar. Geen wonder, dat onder die omstandigheden de internationale tarwemarkt geen groote prijsschommelingen te zien gaf en bij kleine omzetting de stemming kalm bleef.

Omstreeks half Juni kwam in dezen toestand in de Vereenigde Staten verandering tengevolge van droogte en een zeer intense en langdurige hittegolf in het zomertarwegebied, waardoor ernstige schade werd veroorzaakt. De 1 Juli-schatting van het Landbouwbureau te Washington was dan ook aanmerkelijk lager dan het gemiddelde der particuliere schattingen op 1 Juni. Wel werd de opbrengst van wintertarwe groeter geraamd dan tevoren, doch die van winter- en zomertarwe tezamen kleiner dan de eigen behoefte, zoodat gerekend moet worden op de noodzakelijkheid van invoer uit Canada. Van den vorigen oogst is weliswaar nog een overschot aanwezig, doch de kwaliteit daarvan is over het algemeen slecht en voor een groot gedeelte ongeschikt voor maaldoeleinden.

De gevolgen van de droogte en de overmatige warmte in het zomertarwegebied der Vereenigde Staten lieten niet na van invloed te zijn op de prijzen, welke aan de termijnmarkt te Chicago in de tweede helft van Juni flink stegen. Deze verhooging werd in Canada slechts in beperkte mate gevolgd. Daar waren de vooruitzichten nog goed en de politiek van het Canadeesche regeeringsbureau voor tarwe werkte een prijsstijging niet in de hand. In Canada was namelijk, nadat de Liberale Partij er bij de laatste verkiezingen de overwinning had behaald, besloten de groote tarwevoorraden op te ruimen en te trachten het oogstjaar af te sluiten met niet meer dan normale reserves. Onder de vorige regeering hadden de bestuurders van het graanbureau geweigerd voor de

maakbare internationale prijzen in voldoende mate voor uitvoer te verkopen en zoo was men met zeer groote voorraden blijven zitten. Het doel der tegenwoordige regeering, om de voorraden door verkoop aan de Europeesche markt tot normale grootte terug te brengen, moet worden geacht te zijn bereikt.

Daarvan is mede de slechte laatste oogst in Argentinië oorzaak geweest. De kleine opbrengst in dat land was voor de regeering aanleiding den minimumprijz voor tarwe te verhoogen tot een peil, waarop uitvoer naar Europa onmogelijk was en waarvoor alleen naar Brazilië kan worden verkocht. Argentijnsche concurrentie had dus Canada dit jaar niet te duchten. Ook van Australië werd niet te veel concurrentie verwacht, daar het een kleiner exportsurplus had dan in het vorige jaar.

Deze verwachting is in de eerste maanden van het jaar niet uitgekomen, daar Australië op zeer ruime schaal naar Europa begon te verschepen; het daardoor ontstane aanbod heeft geruimen tijd een drukenden invloed op de markt gehad. Sedert is die druk verdwenen en zijn de Australische verschepingen sterk verminderd. Canada is gedurende het geheele voorjaar en den zomer voortgegaan tarwe te exporteeren; heeft van dagen, dat de stemming vast was, gebruik gemaakt om zooveel mogelijk te verkopen en niet getracht van zijn positie als grootste leverancier gebruik te maken om zijn prijzen sterk te verhoogen.

Tengevolge van deze verkooppolitiek en de nog goede oogstvooruitzichten, stegen te Winnipeg in Juni de prijzen voor Octobertarwe slechts 4 dollarcenten per bushel tegen $9\frac{1}{2}$ dollarcenten voor September te Chicago.

Na Juni zijn de klachten in de Vereenigde Staten blijven aanhouden en werden de schattingen van de opbrengst der zomertarwe steeds kleiner. De aanhoudende droogte en de te hooge temperaturen veroorzaakten hoe langer hoe meer schade en de koersen te Chicago stegen regelmatig, zoodat de September-termijn nu 29 dollarcenten per bushel hooger staat dan op 1 Juni.

Ook in Canada begon men in het begin van Juli over warmte en droogte te klagen en in den loop dier maand werd de toestand steeds hachelijker. De particuliere oogstramingen, welke op 1 Juli nog een belangrijk grootere opbrengst deden verwachten dan in het vorige jaar, werden minder optimistisch en nu is het wel zeker, dat de opbrengst niet den omvang van het vorige jaar zal bereiken. Deze berichten hebben ook te Winnipeg een groote prijsstijging tengevolge gehad, waardoor Octobertarwe nu bijna 31 dollarcenten per bushel hooger staat dan op 1 Juni.

In het begin van de prijsstijging te Winnipeg heeft men zich daarover in Europa niet erg ongerust gemaakt en niet veel tarwe gekocht. Men dacht, dat de toestand wel mee zou vallen en de vooruitzichten in Europa waren over het algemeen nog steeds gunstig. Doch daarin is sedert verandering gekomen. In West-Europa wordt geklaagd over te veel regen, de schaarsche berichten uit Rusland spreken over droogte in verschillende streken. Vooral ten Oosten van de Wolga, waar veel zomertarwe en rogge worden verbouwd, schijnt de toestand slecht te zijn. Rusland is met graan van den nieuwen oogst niet aan de markt, terwijl anders in dezen tijd van het jaar bij goede oogstvooruitzichten reeds geregeld aanbiedingen worden gedaan ter verlading in Augustus en September. Hieruit mag worden afgeleid, dat Rusland in elk geval niet in ruime mate tarwe aan de West-Europeesche markten zal brengen.

In Duitschland, Midden-Europa en de Donaulanden worden grootere oogsten verwacht dan in het vorige jaar, in Roemenië zal de uitkomst zelfs aanmerkelijk gunstiger zijn en een belangrijk surplus voor uitvoer opleveren.

De Europeesche markten zijn onder den indruk der ongunstige berichten uit Noord-Amerika en Rus-

land en door het vooruitzicht, dat in het volgende najaar het aanbod van overzeesche tarwe niet overvloedig zal zijn, vast geworden. Een flinke vraag heeft zich ontwikkeld, terwijl tot de stijgende prijzen groote contracten werden afgesloten.

Voergranen.

Argentinië heeft in dit jaar niet zulk een grooten maisoogst gehad als de recordoogst van het vorige jaar, doch samen met de van den vorigen oogst overgebleven voorraden was het uitvoersurplus aan het begin van het Argentijnsche maïseseizoen toch zeer belangrijk. Men verwachtte dan ook algemeen flauwe markten, niettegenstaande de Argentijnsche regeering de minimumprijzen voor maïs te Buenos Aires had verhoogd van 4.40 op 5 Pesos en te Rosario van 4.28 op 4.90 Pesos. De verschepingen uit Argentinië zouden namelijk te groot worden voor de vraag in Europa. Groote verschepingen hebben echter niet plaats gevonden, voornamelijk omdat regen het in conditie brengen van de maïs verhinderde. Een ongekend lange periode van slecht weder heeft aan de kwaliteit van de maïs veel kwaad gedaan en een gedeelte is ongeschikt geworden om ter verlading te worden gebracht. Hetgeen naar Europa werd verladen vond geregeld koopers, en de vraag was ruim voldoende voor het aanbod. Schaarsch aanbod van gerst werkte het verbruik van maïs in de hand.

De koersen in Argentinië hebben zich geruimen tijd ongeveer op de hoogte der minimumprijzen bewogen totdat zij begin Juli begonnen te stijgen. Het slechte weder was daarvan gedeeltelijk de oorzaak; verder moet die gezocht worden in de omstandigheden, waaronder zich de maïssoogst in de Vereenigde Staten ontwikkelt. Ook in het maïsgebied heerscht daar droogte, welke veel schade aan het gewas berokkent en doet twijfelen aan de mogelijkheid van een gemiddelde opbrengst. De koers van Decembermaïs was te Chicago op 3 Augustus sedert 1 Juni met bijna $46\frac{1}{2}$ dollarcenten per bushel gestegen.

Aangezien ook van rogge, gerst en haver zoowel in de Vereenigde Staten als in Canada de resultaten slecht zijn, bestaat er groote kans, dat Noord-Amerika maïs uit Argentinië zal moeten importeeren. Deze mogelijkheid heeft de stemming in Argentinië verder doen verbeteren, zoodat op 3 Augustus Buenos Aires 1.50 Pesos boven den minimumprijz sloot. Europa heeft de vaste stemming gevolgd en tot de stijgende prijzen in ruime mate gekocht. Sedert is weder eenige verlaging ingetreden.

Gerst bleef gedurende den geheelen voorzomer vast, vooral voor spoedige posities, welke slechts matig werden aangeboden. Kortens tijd is, toen de vooruitzichten van den nieuwen oogst nog gunstig waren, gerst naar Europa verkocht door de Vereenigde Staten en Rusland, doch dat aanbod is spoedig weder opgehouden, toen de oogstberichten slechter werden. Polen is met gerst van den nieuwen oogst terughoudend, en uitvoeren van Roemenië worden belemmerd door compensatie- en clearing-eischen van de invoerende landen. Bovendien zijn de aanvoeren in de afluadhavens nog beperkt. De oogst in Roemenië is anders van bevredigenden omvang en zou gedurende de najaarsmaanden flinke uitvoeren kunnen veroorloven.

In rogge zijn de zaken klein geweest, alleen zijn gedurende de laatste maanden iets ruimere inkoop gedaan, vooral van Poolsche rogge, toen de voorraden van den eigen oogst grootendeels waren geruimd. Nu de nieuwe eigen oogst klaar is en bij gunstig weder spoedig ter markt zal komen, wordt de invoer van buitenlandsche rogge slechts in beperkte hoeveelheden toegestaan. De geringe vraag naar buitenlandsche rogge is oorzaak geweest, dat voor rogge de prijsstijging gedurende de maand Juli lang niet van denzelfden omvang is geweest als voor andere graansoorten. De opbrengst in Europa buiten Rusland wordt iets grooter geraamd dan in het vorige jaar.

A. P. SCHILTHUIS.

AANTEEKENINGEN.

Kapitaal- en invoerbehoefden van Palestina.

In een van de artikelen van het aan Palestina gewijde nummer van „The Manchester Guardian Commercial” worden de perspectieven voor Engelsche goederen in Palestina uiteengezet. Wij ontleenen hieraan het een en ander om een beeld van den economischen toestand in dat land te geven en de invoermogelijkheden van Palestina te belichten.

Vóór den oorlog hadden eeuwen van wanbestuur en verwaarloozing het eens zoo welvarende land veranderd in een afgelegen provincie met een dunne bevolking, wier eenige hoop lag in emigratie. Nadat het onder beheer van Engeland kwam en het Joodsch Nationaal Tehuis werd, zijn zoowel de landbouw als de industrie en de handel van het land geheel gewijzigd.

Sinds 1920 is de bevolking verdubbeld en de enorme verbetering van de levensomstandigheden blijkt uit de opmerkelijke daling van de zuigelingensterfte, welke in 1923 184 per 1000 geboorten bedroeg, in 1927 tot 200 steeg en in 1935 tot 131 daalde. De jaarlijksche inkomsten van Palestina bedroegen iets meer dan £P. 2 millioen in 1924—'25; in tien jaren waren zij gestegen tot bijna £P. 5½ millioen, terwijl de schatkist thans over een overschot van bijna £ 7 mill. beschikt. Deze cijfers geven een ontwikkeling te zien, welke zonder weerga is in de wereld van na den oorlog en zij zijn nog merkwaardiger, indien men bedenkt, dat zij vallen in een periode van zeer groote depressie.

In het licht van deze cijfers is het duidelijk, dat Palestina als markt voor buitenlandsche goederen steeds meer beteekenis zal krijgen. De stad Tel-Aviv, welke een kwart eeuw na haar stichting reeds 150.000 inwoners heeft, is een groot handelscentrum geworden, en haar Levant Jaarbeurs, waarop duizenden firma's van de geheele wereld zijn vertegenwoordigd, werd de meest belangrijke handelsgebeurtenis in het geheele Nabije en Midden-Oosten.

De waarde van den invoer in Palestina voor binnenlandsch gebruik bedroeg in 1935 £P. 17.740.000, een toeneming van £P. 2.600.000 vergeleken bij het voorafgaande jaar. De haven van Haifa bleek ondanks verbeteringen reeds onvoldoende, zoodat belangrijke nieuwe havenwerken in Jaffa moesten worden aangelegd, terwijl de kortgeleden verleende vergunning tot het maken van havenwerken te Tel-Aviv gerechtvaardigd is, zoowel door commercieele behoeften als om politieke overwegingen. De te Jaffa geloste tonnage, welke in 1931 151.975 groot was, beliep in 1935 402.524 ton, terwijl de overeenkomstige cijfers voor Haifa 214.893 en 787.307 waren.

Er is alle reden om te verwachten, dat de uitbreiding van den handel zal voortduren en dat de vraag naar invoerartikelen gestadig zal blijven toenemen. Tijdelijke politieke moeilijkheden werden in het verleden overwonnen, en zullen weder worden overwonnen. Zoolang het mandaat van kracht blijft — geen

ernstig kenner van den toestand veronderstelt, dat het in gevaar is —, zullen de bevolkings- en de kapitaalbronnen van Palestina blijven toenemen, waardoor een gestadig stijgende vraag naar goederen zal ontstaan, welke het land niet zelf kan voortbrengen.

In de eerstkomende jaren behoeft niet te worden verwacht, dat Palestina in meer dan slechts een kleine fractie van zijn eigen industriele behoeften zal kunnen voorzien. Hoewel zich nieuwe plaatselijke industrieën ontwikkelen, zijn de bestaande industrieën niet in staat aan de vraag te voldoen. De invoer van grondstoffen en halfabrikaten voor de industrie neemt gestadig toe.

De vraag naar invoerartikelen zal waarschijnlijk gelijken tred houden met de toeneming van de kapitaalbronnen en in dit opzicht is de geheele Joodsche wereld schatplichtig aan Palestina. Een groot gedeelte van het kapitaal wordt naar het land gebracht door immigranten, waardoor de invoer een groot overschot boven den uitvoer moet vertoonen. Gedurende 1935 hebben zich 6.309 immigranten, met een bezit van meer dan £ 1.000 in het land gevestigd. Een door het Jewish Agency ingesteld onderzoek toont aan, dat het gemiddelde kapitaal, dat door deze immigranten werd medegebracht, ongeveer £ 2.500 bedroeg. Bovendien werden groote bedragen uitgegeven door de twee fondsen van het Agency — het Palestina Opbouwfonds en het Joodsche Nationale Fonds — alsook door verschillende semi-officieele kolonisatie-instellingen. Tegelijkertijd hebben verschillende vooraanstaande ondernemingen in het land haar middelen belangrijk doen toenemen. De Palestine Electric Corporation, Ltd., welke haar kapitaal met £ 1 mill. tot £ 2.5 mill. verhoogde, is hiervan een markant voorbeeld.

Het record van deze onderneming werpt een duidelijk licht op de ontwikkeling van het land. In 1930 bedroeg het aantal verkochte kwu 5.300.000; in 1935 steeg het tot 50.400.000.

Welke vooruitzichten biedt Palestina nu voor den Engelschen koopman?

Hij heeft om te beginnen het groote voordeel, dat Engelsch een van de officieele talen is en dat velen deze taal spreken. Er worden een Engelsch dagblad en twee Engelsche weekbladen gepubliceerd, als ook geheel of ten deele Engelsche handelstijdschriften. Bovendien vormen de gevestigde Engelsche connecties, met name in bank- en assurantiekringen, en het verband van de munteenheid met het Pond Sterling belangrijke factoren ten voordeele van den Engelschen koopman.

Van niet minder belang zijn de erkenning en waardeering van de kwaliteit van de Engelsche goederen. De waarde van deze goodwill mag men niet onderschatten. Zij komt vaak tot uiting in den wensch, Palestina in het stelsel van imperiale preferentie op te nemen. Het is een van de eigenaardige gevolgen van het mandatenstelsel, dat het Palestina voor alle practische politieke doeleinden tot het Engelsche Gemeenebest doet behooren, doch dat het, wat betreft

AANVOER VAN GRANEN.

(In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	2/8 Aug. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	2/8 Aug. 1936	Sedert 1 Jan. 1936	Overeenk. tijdvak 1935	1936	1935
Tarwe	634	607.553	540.152	—	8.311	12.492	615.864	552.644
Rogge	2.974	144.140	125.421	—	1.976	281	146.116	125.702
Boekweit	1.267	19.245	13.297	—	350	—	19.595	13.297
Maïs	5.840	441.414	469.580	425	92.345	77.484	533.759	547.064
Gerst	3.613	188.088	181.856	567	12.807	22.373	200.895	204.229
Haver	3.832	58.755	86.808	—	680	1.660	59.435	88.468
Lijnzaad	850	136.638	119.234	—	124.154	245.182	260.792	364.416
Lijnkoek	650	33.917	29.093	—	175	—	34.092	29.093
Tarwemeel	1.078	22.120	12.516	—	5.556	4.104	27.676	16.620
Andere meelsoorten	90	19.989	16.879	—	1.076	1.971	21.065	18.850

alle commercieele belangen, een vreemd land blijft. In een wereld van quota's en economische restricties bleef Palestina zonder eenige bescherming. Vroeg of laat zullen de belangen van Palestina een verandering eischen. Intusschen worden de nationale voordeelen van het koopen van de landen, welke de beste afnemers van Palestina zijn, reeds meer en meer gewaardeerd en de beste klant van Palestina is Groot-Brittannië. Het verlangen naar nauwere handelsbetrekkingen met Groot-Brittannië begint het karakter van een populaire beweging te krijgen en de Engelsche kooplieden moeten niet nalaten hiervan te profiteren.

Groot-Brittannië is reeds het grootste invoerland van Palestina; de waarde van zijn invoer bedroeg in 1935 bijna 18 pCt. van den totalen invoer. Er zijn evenwel nog mogelijkheden voor expansie. T.a.v. alle soorten machines en motorrijtuigen zijn de Vereenigde Staten en Duitschland ernstige concurrenten, terwijl de voordeelen van de markt van katoenen weefsels bijna geheel naar Japan zijn gegaan. Een ernstige poging van de Engelsche fabrikanten zal hun evenwel een groot gedeelte van de zich uitbreidende markt kunnen verzekeren.

De Palestijnsche markt is aparte studie en moeite ten volle waard. De Japanners bijv. vonden het de moeite waard om een speciale handelsdelegatie naar Palestina te zenden. Voor alles moeten exporteurs evenwel bereid zijn grootere credietfaciliteiten aan hun afnemers te verlenen.

In Palestina bestaat er een stijgende afzetmogelijkheid voor bouwmaterialen, landbouw- en industriele machines, motorrijtuigen, electricische apparaten, sanitair, alle soorten textielproducten, visch en levensmiddelen. Dit zijn, zoo besluit het artikel, allemaal goederen, welke Groot-Brittannië kan leveren. De Engelsche exporteur bezit een groote goodwill in de handelskringen in Palestina. Door moed te betoonen en zich aan te passen aan de praktijk van zijn concurrenten en aan de handelstraditie van het land, mag hij verwachten een groot deel te veroveren van de markt, welke jaar op jaar ontstaat door de grootste kolonisatie-onderneming van den laatsten tijd.

De zichtbare suikervoorraden in de wereld.

De zichtbare voorraden per 1 Juli zijn volgens C. Czarnikow:

	1936 tons	1935 tons	1934 tons
Duitschland	709.000	694.000	576.000
Tsjecho-Slowakije	213.000	211.000	200.000
Frankrijk	491.000	520.000	327.000
Nederland	189.000	218.000	257.000
België	117.000	105.000	98.000
Hongarije	53.000	48.000	54.000
Polen	178.000	190.000	181.000
U.K. Geïmp. suiker	199.000	167.000	297.000
„ Binnenl. „	55.000	88.000	81.000
Europa	2.204.000	2.241.000	2.071.000
V.S. Alle havens	426.000	571.000	660.000
Cubaansche havens	384.000	596.000	740.000
Cuba binnenland	1.190.000	1.265.000	1.466.000
Java	786.000	1.429.000	2.309.000
Totaal	4.990.000	6.102.000	7.246.000

INGEZONDEN STUKKEN.

HET TARIEFPROBLEEM BIJ HET STEDELIJK VERVOERBEDRIJF.

Ir. J. M. I. Reitsma schrijft ons:

Aan het slot van het artikel van Ir. W. B. I. Hofman rezen bij ons eenige bedenkingen en aangezien dit gedeelte van het stuk niet alleen voor het stedelijk vervoerbedrijf van betekenis is, wenschen wij onze bezwaren daartegen hier nader te ontwikkelen.

De geachte schrijver gaat van twee premissen uit, waarvan de eerste aanvechtbaar en de tweede geheel onbewezen is. De eerste onderstelling is, dat het verband tusschen den prijs per km en het aantal ritten *lineair* is, hetgeen niet zoo vast staat als de heer

Hofman uit zijn grafische voorstelling wel meent te mogen opmaken. Met name kunnen zich afwijkingen voordoen van de rechte lijn PT nabij de eindpunten P en T en wij meenen dan ook, dat er eerst nog meerdere punten (in de figuur voorgesteld door zwarte stippen) bekend geworden moeten zijn, voordat men tot het recht zijn der curve mag besluiten. Zooals de punten thans getekend zijn, kan men een naar het assenstelsel toe bolle lijn trekken, die beter nog bij de zwarte stippen aansluit dan de rechte lijn PT, hetgeen echter weer niet wil zeggen, dat de

(Vervolg zie blz. 586.)

STATISTIEKEN.

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 3 Augustus 1936 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank-disconto
Europa.				
Londen *)	£	—	7.38½	% 2
Berlijn *)	100 Mark	59.26 ³	59.23½	4
Parijs *)	100 Franc	9.747	9.70½	3
Brussel *)	100 Belg	24.90 ⁶	24.81½	2
Luxemburg	100 Franc	6.22 ⁶	6.20½	
Zürich *)	100 „	48.—	48.05	2½
Praag	100 Kronen	—	6.09½	3½
Weenen *)	100 Schilling	35.01	27.76	3½
Boedapest	100 Pengö	43.51	29.—	4
Boekarest	100 Lei	1.48 ⁸	1.10	4½
Sofia	100 Leva	1.797	1.79	6
Belgrado	100 Dinar	—	3.38½	5
Istanbul	Turksch £	—	1.18	
Athene	100 Drachme	—	1.39	7
Milaan	100 Lira	13.09 ⁴	11.61	4½
Madrid *)	100 Peseta	48.—	20.—	5
Lissabon	Escudo	—	0.06½	4½
Kopenhagen *)	100 Kronen	—	32.95	3½
Oslo *)	100 „	—	37.10	3½
Stockholm *)	100 „	—	38.07½	2½
Reickjavick	100 IJsl. Kr.	—	33.40	
Warschau	100 Zloty	27.90 ⁹	27.80	5
Kovno (Litauen) ..	100 Lita	24.88	24.87½	6
Riga (Letland) ..	100 Lat	48.—	48.—	5½-6
Tallinn (Estland) ..	100 Estl. Kr.	—	40.50	4½
Helsingfors	100 Finnmrk.	—	3.25	4
Moskou	Tjerwonets (100 Roebel)	29.24 ¹	29.25	
Danzig	100 Gulden	27.90 ⁹	27.80	5
Amerika.				
New-York *)	\$	1.46 ⁹	1.47½	1½
Montreal	Canad. \$	—	1.47½	2½
Mexico	Mex. Dollar	—	0.41½	
Buenos Aires	Peso (papier)	—	0.41	
La Paz (Bolivia) *)	Boliviano	—	—	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	—	0.08½	3½
Valparaiso	Peso (papier)	0.15	0.06 ⁶	
Bogota (Columbia) *)	Peso	—	0.78½	
Quito (Ecuador) ..	Sucre	—	0.14	
Lima (Peru)	Sol	—	0.37	
Montevideo (Urug.)	Peso	—	0.74	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	—	0.38½	
Paramaribo	Gulden	1.—	1.00½	
San José (C. Rica)	Colon	—	0.31	
Guatemala	Quetzal	—	1.47½	
Willemstad (Curag.)	Gulden	1.—	1.00½	
Managua (Nicar.) *)	Cordoba	—	—	
San Salvador *)	Colon	—	0.59½	
Azië.				
Calcutta	Rupee	—	0.55½	3
Batavia	Gulden I.G.	1.—	1.00½	4
Kobe	Yen	—	0.43½	3.28½
Hongkong	Dollar	—	0.47	
Shanghai	Dollar	—	0.44½	
Singapore	Straits Doll.	1.41	0.86½	
Manilla	Phil. Peso	—	0.75½	
Teheran *) (Perzië) ..	Pahlavi	—	8.22½	
Bangkok	Baht	—	0.68½	
Afrika.				
Kaapstad	£	—	7.37½	3½
Alexandrië	Egypt. £	—	7.57	
Australië.				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	—	5.90½	2½
Nieuw Zeeland	£	—	5.95½	

*) Off. 0.36 vrije markt 0.09. *) Munteenheid = Rial (= een Kran.) *) Nom. *) Goudpeso. *) Milreis Goud. *) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.

rechte lijn later niet zal kunnen blijken in beginsel tóch juist te zijn.

Doch al stond het bestaan der rechte lijn als een paal boven water, dan nóg is het niet gemotiveerd om het verband tusschen opbrengst en prijs per km *parabolisch* te noemen, omdat aan deze bewering de stilzwijgende premisse ten grondslag ligt, dat de gemiddelde ritlengte, bij wat voor km prijs óók, altijd *constant* zou zijn. Wij moeten ons veroorloven deze onderstelling als onbewezen zijnde te verwerpen. Wij houden het voor veel waarschijnlijker, dat de gemiddelde ritlengte een functie van het tarief (doch alweer niet alleen van het tarief, maar ook van frequentie, halte-afstand, e.a.m.) zal zijn. Welke deze functie is, zal dan nog moeten blijken.

Het is echter overbodig zich te verdiepen in de functionale verbanden van het aantal ritten, de gemiddelde ritlengte of het totaal aantal persoon.km met den prijs per km. Het is voldoende empirisch het verband op te sporen tusschen de totale bruto-opbrengst en het tarief, voor zoover dit althans onder de gedurig zich wisselende conjunctuur exact mogelijk te achten is. Men zal dan een curve vinden, die haar top (misschien wel toppen) heeft óf ter linkerzijde, óf ter rechterzijde van de parabool van Patz, zooals de door Ir. Hofman geteekende kromme in de literatuur bekend is. Bevindt het tarief zich nu tusschen deze verschillende toppen in, dan zou men, afgaande op de parabool, in het eerste geval het tarief abusief verhoogen en in het tweede geval met averrechtsch gevolg verlagen.

Het doel van deze regelen moge dus zijn groote voorzichtigheid aan te bevelen bij het gebruik van de parabool van Patz, welke bovendien theoretisch (d.w.z. ex definitie) alleen maar betrekking heeft op een monopolie-vervoerbedrijf, terwijl het reeds twijfelachtig is of zij voor het zuivere monopolie-geval de werkelijkheid wel voldoende nauwkeurig (laat staan exact) benadert, en die dus zeker haar geldigheid en bruikbaarheid geheel verliest op een open

markt, met de scherpst denkbare en alle aan haar (de parabool) ten grondslag gelegde aannamen door-kruisende concurrentie.

N a s c h r i f t. De opmerking van den heer Reitsma, dat de gemiddelde ritlengte niet constant blijft, is natuurlijk juist. In het door mij aangehaalde voorbeeld, waren de gemiddelde ritlengten in den loop der beschouwde periode echter slechts met enkele procenten veranderd.

Het spijt mij, dat de beknoptheid van mijn artikel ten deze tot misverstand aanleiding gaf.

De door mij aangegeven correlatie geldt, in haar algemeenheid, voor tarief (per kilometer) en de eenheid van *verbruik* (de passagierskilometer).

Hoe ook het verband daarvan in de nabijheid van de X-as en de Y-as moge zijn, in het practisch te hanteeren gebied (nl. in de omgeving van de hoogste opbrengst) is deze functie lineair, zooals de uitgebreide onderzoekingen van Patz, Miklosi, Lehner en schrijver dezes bevestigd hebben. De bij deze lineaire functie behoorende opbrengst is niet de opbrengst van een aantal ritten, maar van een aantal passagierskilometers.

Deze opbrengstcurve is dus noodzakelijkerwijze in haar middengedeelte een parabool en heeft slechts één top, namelijk bij het halve grenstarief, dus noch rechts, noch links daarvan. Een meertoppige opbrengstcurve kan dan ook, als men zijn tariefstaffels gescheiden behandelt en niet superponeert, niet optreden.

Ir. W. B. I. HOFMAN.

ONTVANGEN BOEKEN.

Nationalsozialistische Finanzpolitik door Graf Schwerin von Krosigk, Minister van Financiën, No. 41 van de Kieler Vorträge, gehouden in het Institut für Weltwirtschaft aan de Universiteit te Kiel. (Jena 1936; Gustav Fischer. Prijs R.M. 0.80).

Een uiteenzetting over den toestand van de openbare financiën, waarin ook gewezen wordt op de gevaren, die de staatsfinanciering met zich brengt.

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE		ROGGE		MAIS		GERST		LIJNZAAD		KOM-KOMMERS		TOMATEN		VROEGE AARDE-APPELEN		RUND-VLEESCH	VARKENS-VLEESCH		
	Manitoba loco	Rotterdam/Amsterdam per 100 kg.	74 kg Bahía Blanca loco	R'dam/A'dam per 100 kg.	La Plata loco	R'dam/A'dam per 2000 kg.	64/65 kg La Plata loco	R'dam/Amsterdam/A'dam per 2000 kg.	La Plata loco	R'dam/A'dam per 1960 kg.	1e soort	per 100 st.	Berkel/Rodenrijs	per 100 K.G.	Westland	Grootebroek	per 100 kg Rotterdam	per 100 kg Rotterdam		
1925	fl. 17,20	% 100,0	fl. 13,07 ⁵	% 100,0	fl. 231,50	% 100,0	fl. 236,00	% 100,0	fl. 462,50	% 100,0	fl. 7,49 ⁵	% 100,0	fl. 20,- ⁵	% 100,0	fl. 4,93 ⁵	% 100,0	fl. 93,- ⁵	% 100,-	fl. 77,50 ⁵	% 100,0
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52 ⁵	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	—	—	—	—	—	—	44,—	47,3	50,87 ⁵	61,0
Febr. "	5,22 ⁵	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	—	—	—	—	—	—	43,77 ⁵	47,1	48,25	61,0
Maart "	5,22 ⁵	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	—	—	—	—	—	—	45,75	49,2	46,57 ⁵	61,0
April "	5,17 ⁵	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1	45,37 ⁵	61,0
Mei "	5,12 ⁵	29,8	3,17 ⁵	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30	57,5
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,15	58,2	46,25	57,5
Juli "	5,62 ⁵	32,7	3,65	27,9	71,75	31,0	74,75	31,7	162,50	35,1	2,49	33,2	7,47	37,4	2,06	41,8	57,35	61,7	47,75	61,0
3 Aug. "	6,45	37,5	3,80	29,1	85,50	36,9	84,50	35,8	171,00	37,0	—	—	—	—	—	—	58,— ⁶	62,4	48,25 ⁶	61,0
10 "	6,60	38,4	4,10	31,4	80,50	34,8	89,50	37,9	174,00	37,6	—	—	—	—	—	—	59,70 ⁷	64,2	49,50 ⁷	61,0

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2, van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. Van 7 Oct. '35—18 Mei '36 62/63 kg.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
	STEENKOLEN		PETROLEUM		BENZINE		KATOEN			WOL		WOL		KOE-HUIDEN		KALK-PETE				
	Westfaalsche/Hollandsche bunkerolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.		Mid. Contin. Crude 33 t/m 33.90 Bé s.g. per barrel		Gulf exp. 64/66 ⁰ \$cts. per U.S. gallon		Middling locoprijzen New-York per lb.	F. G. F. Sakellarides Liverpool	G. F. No. 1 Oomra Liverpool	WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.	WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.			KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.	KALK-PETE Gld. per 100 kg netto					
1925	fl. 10,80	% 100,0	\$ 1,68	% 100,0	14,86	% 100,-	Scts. 23,25	% 100,0	pence 29,27	% 100,-	pence 9,35	% 100,-	pence 55,00	% 100,0	pence 29,50	% 100,0	fl. 34,70	% 100,0	fl. 12,—	% 100,0
Jan. 1936	6,15	56,9	0,61 ⁵	36,6	3,39	22,8	7,05	30,3	5,82	19,9	2,91	31,1	19,25	35,0	9,00	30,5	15,—	43,2	5,80	48,0
Febr. "	6,15	56,9	0,61	36,3	3,45	23,2	6,80	29,2	5,49	18,8	2,74	29,3	19,25	35,0	9,25	31,4	15,—	43,2	5,85	48,0
Maart "	6,15	56,9	0,61 ⁵	36,6	3,47	23,4	6,75	29,0	5,57	19,0	2,79	29,8	19,75	35,9	9,50	32,2	14,25	41,1	5,90	49,0
April "	6,20	57,4	0,61 ⁵	36,6	3,43	23,1	6,90	29,7	5,47	18,7	2,73	29,2	19,75	35,9	9,50	32,2	14,—	40,3	5,95	49,0
Mei "	6,25	57,9	0,61 ⁵	36,6	3,43	23,1	6,90	29,7	5,42	18,5	2,67	28,6	20,00	36,4	9,50	32,2	13,75	39,6	6,—	50,0
Juni "	6,30	58,3	0,61 ⁵	36,6	3,36	22,6	7,10	30,5	5,43	18,6	3,34	35,7	19,25	35,0	9,25	31,4	13,—	37,5	6,—	50,0
Juli "	6,25	57,9	0,61 ⁵	36,6	3,25	21,9	7,80	33,5	6,24	21,3	3,60	38,5	19,25	35,0	9,25	31,4	13,—	37,5	6,—	50,0
3 Aug. "	6,25	57,9	0,61 ⁵	36,6	3,25 ³	21,9	7,55	32,5	6,80 ⁴	23,2	3,49 ⁴	37,3	19,75 ⁵	35,9	9,25 ⁵	31,4	—	—	6,—	50,0
10 "	6,20	58,3	0,61 ⁵	36,6	3,02 ³	20,3	7,25	31,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,—	50,0

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 1 Aug. 3) 8 Aug. 4) 5 Aug. 5) 6 Aug. 6) 4 Aug.

Deflation als Mittel der Konjunkturpolitik in Polen door Prof. Edward Lipinski, directeur van het Instituut für Konjunktur- und Preisforschung te Warschau. No. 42 van de Kieler Vorträge, gehouden aan het Institut für Weltwirtschaft aan de Universiteit te Kiel. (Jena 1936; Gustav Fischer. Prijs R.M. 0.80).

Besproken wordt de omvang van de aanpassing, die in Polen groote afmetingen heeft aangenomen. Prijzen en kosten van levensonderhoud liggen niet ver boven het Engelse niveau. Desondanks is de toestand niet verbeterd. De prijsschaar tusschen agrarische en industrieele producten is van groote beteekenis; de maatregelen tot versnelling van het aanpassingsproces waren erop gericht deze wanverhouding op te heffen en zoo de koopkracht van de agrarische bevolking te verbeteren. Polen worstelt met twee problemen, overbevolking en kapitaalgebrek. Als eenige mogelijkheid ziet de schrijver de industrialisering, die vooral agrarisch georiënteerd moet zijn.

Die Industriepolitik der niederländischen Regierung door Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Professor aan de Universiteit te Utrecht. No. 43 van de Kieler Vorträge, gehouden aan de Universiteit te Kiel. (Jena 1936; Gustav Fischer. Prijs R.M. 1.40).

Na een historisch overzicht van de economische politiek, geeft de schrijver een uiteenzetting van den tegenwoordigen toestand. Z.i. was een aaneensluiting bij het Pond Sterling de beste politiek geweest, omdat ons land evenals Engeland dan een economische stabiliteit ten deel was gevallen. Ook nu nog (de rede is in Januari van dit jaar gehouden) beveelt Prof. V. S. een aansluiting bij het Pond Sterling aan. Als verdere maatregel is creditexpansie onder leiding van de centrale bank noodzakelijk. Daarnaast zijn niet-monetaire maatregelen gewenscht, zoals afschrijving van verloren kapitalen, vermindering van belastingen en loonsverlaging. Deze maatregelen zijn niet alternatief, doch complementair.

Methoden der Krisenabwehr und der Konjunkturpolitik in Frankreich door Prof. Dr. Henry Laufenburger, lid van het Institut Scientifique de Recherches Economiques et Sociales, Parijs. No. 44 van de Kieler Vorträge, gehouden aan het In-

stitut für Weltwirtschaft aan de Universiteit te Kiel. (Jena 1936; Gustav Fischer. Prijs R.M. 1.60).

Schets van de aanpassingspolitiek in Frankrijk en van de economische maatregelen, die in de laatste jaren zijn genomen. De schrijver bespreekt in het kort ook de voorstellen tot wijziging van de economische politiek, zooals creditexpansie, politieke stabiliteit en de beperkte devaluatie. In laatste instantie komt het er op aan, wie de devaluatie zal doorvoeren. Door de linksche partijen doorgevoerd, zou zij tot gevolgen kunnen leiden, die met een paniekachtige gelddepreciatie gelijk staan. Meer eenstemmigheid zou een „ajustement” vinden, die op internationale basis rust en het sluitstuk zou zijn van een onvoorwaardelijk noodzakelijke deflatie.

Die Auswirkungen staatlicher Massnahmen auf den Welthandel door Dr. F. H. Fentener van Vlissingen, President van de Internationale Kamer van Koophandel te Parijs. No. 45 van de Kieler Vorträge, gehouden aan de Universiteit te Kiel. (Jena 1936; Gustav Fischer).

Vrees voor oorlog en toenemende inelasticiteit van verschillende deelen van de volkshuishouding hebben de aanpassingsmogelijkheden van de wereldhuishouding verminderd en de roep naar ordening versterkt. Voor een internationale ordening ontbreken niet alleen de dictatoriale bevoegdheid, doch ook de wetenschappelijke gegevens om dit ideaal practisch door te voeren. De nationale maatregelen, die in de laatste jaren zijn genomen, hebben aan den wereldhandel zeer veel afbreuk gedaan. Voor een betere internationale arbeidsverdeling, zijn vooral twee groepen van maatregelen noodzakelijk. In de eerste plaats een langzame vermindering van die maatregelen, die ten doel hebben de eigen volkshuishouding te beschermen en verder een regeling van het internationale geld- en kapitaalverkeer, zoodat de internationale goederenbeweging weder op een reële basis kan plaats vinden. Taak van den Staat is ook de elasticiteit van het economisch leven te bevorderen, zoodat het evenwicht tusschen productie en verbruik niet onnoodig verstoord wordt. De schrijver meent, dat een betere verstandhouding in de wereld zoowel door overeenkomsten van het bedrijfsleven zelf, als door overheidsmaatregelen kan worden bereikt.

GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾ (De volledige statistiek werd het laatst opgenomen in E.-S. B. van 29 Juli j.l.)

	ZUIVEL EN EIERN						METALEN																
	BOTER		KAAS		EIERN		KOPER		LOOD		TIN		IJZER		GIETIJZER		ZINK		GOUD		ZILVER		
	per kg	Heffing	Edammer	Alkmaar	Gem. not.	Standaard	Locoprijzen	Locoprijzen	Locoprijzen	Locoprijzen	Locoprijzen	Cleveland	(Lux III) p.	Locoprijzen	Locoprijzen	cash	cash	cash	cash	cash	cash		
1925	2,31	100,0	56,-	100,0	9,18	100,0	62.1/6	100,0	35.8/6	100,0	261.17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,-	36.3/6	100,-	85/6	100,-	32 ¹ / ₈	100,0	
Jan '36	0,57	24,7	0,95	16,80	30,0	4,04	44,0	20.16/6	33,5	9,6/-	25,5	125.6/6	48,0	41/-	56,2	33/6	50,0	8.15/6	24,3	140/11	164,8	12	37,4
Feb. "	0,61	26,4	0,92 ⁵	17,37 ⁵	31,0	3,37 ⁵	36,8	21.3/6	34,1	9.13/-	26,5	123.8/6	47,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/6	25,4	140/10	164,7	11 ¹³ / ₁₆	36,8
Mrt. "	0,46	19,9	1,04	17,70	31,6	2,69	29,3	21.12/6	34,8	9.19/6	27,3	127.12/6	48,7	41/-	56,2	33/6	50,0	9.13/-	26,7	141/-	161,9	11 ¹³ / ₁₆	36,8
Apr. "	0,44	19,0	1,02 ⁵	16,82 ⁵	30,0	2,49	27,1	22.5/6	35,9	9.14/-	26,6	125.17/-	48,1	41/-	56,2	33/6	50,0	9.3/-	25,3	140/9 ¹ / ₂	164,7	12 ¹ / ₈	37,7
Mai "	0,47	20,3	0,99	18,75	33,5	2,52	27,5	22.6/6	36,0	9.9/6	26,0	123.12/-	47,2	41/6	56,8	33/6	50,0	8.18/6	24,7	140/11 ¹ / ₂	163,9	12 ³ / ₈	38,5
Juni "	0,57	24,7	0,89	20,20	36,1	2,69	29,3	22.4/-	35,8	9.2/6	25,1	112.5/-	42,9	41/6	56,8	33/6	50,0	8.14/6	24,1	138/11 ¹ / ₂	162,5	12 ¹ / ₁₆	37,5
Juli "	0,60	26,0	0,81 ⁵	19,35	34,6	2,91	31,7	22.15/-	36,6	9.14/6	26,5	114.4/6	43,6	41/6	61,0	33/6	50,0	8.7/-	23,1	138/9 ¹ / ₂	162,3	12	37,4
Aug. "	0,60 ⁹⁾	26,0	0,80	18,75 ⁹⁾	33,5	3,25	35,4	23.4/6 ¹⁰⁾	37,4	10.-/- ¹⁰⁾	27,5	113.-/- ¹⁰⁾	43,2	44/6 ¹⁰⁾	61,0	33/6 ¹⁰⁾	50,0	8.11/- ¹⁰⁾	22,8	138/7 ¹⁰⁾	162,1	11 ⁷ / ₁₆	37,0
Sept. "	0,60	26,0	0,80	18,75	33,5	3,30	35,9	23.9/-	37,8	10.6/6	28,3	111.3/6	42,5	41,0	33/6	50,0	8.5/-	22,8	138/5 ¹⁶⁾	161,9	11 ¹⁵ / ₁₆	37,2	

GROOTHANDELSPRIJZEN.

	BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN													
	VURENHOUT		S T E E N E N				CACAO		COPRA		KOFFIE		RUBBER		SUIKER		THEE		INDEXCIJFER	
	basis 7 ^o f.o.b.	Zweden/Finland	binnenmuur	buitenmuur	G.F. Accra	per 50 kg c.i.f. Nederland	Ned.-Ind. f.m.s.	per 100 kg Amsterdam	Robusta	Locoprijzen Rotterdam	Standaard	Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.	Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 kg.	Afl. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java- en Sumatrathee p. 1/2 kg.	Grondstoffen	Koloniale producten				
1925	159,75	100,-	15,50	100,-	19,-	100,-	42/6	100,-	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	Sh. 2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
Jan '36	63,00	39,4	8,25	53,2	10,-	52,6	14/-	32,9	11,12 ⁵	31,0	13	21,2	-4,125	11,6	4,32 ⁵	23,1	39,50	46,7	35,5	30,9
Feb. "	63,00	39,4	8,-	51,6	9,50	50,0	14/3	33,5	10,62 ⁵	29,6	13	21,2	-4,375	12,3	4,12 ⁵	21,3	38,50	45,5	35,6	30,6
Mrt. "	64,25	40,2	8,-	51,6	10,25	54,0	14,-	32,9	9,77 ⁵	27,2	13	21,2	-4,5	12,6	3,92 ⁵	20,9	37,25	44,1	35,8	29,8
Apr. "	65,00	40,7	8,-	51,6	10,25	54,0	14/4	33,7	9,72 ⁵	27,1	13	21,2	-4,5	12,6	3,97 ⁵	21,2	36,50	43,2	35,8	29,9
Mai "	65,00	40,7	8,-	51,6	10,25	54,0	15/3	35,9	9,52 ⁵	26,6	13	21,2	-4,5	12,6	3,65	19,5	37	43,8	35,2	29,9
Juni "	68,00	42,6	7,75	50,0	10,-	52,6	17/1	40,2	9,90	27,6	13	21,2	-4,5	12,6	3,85	20,5	36,50	43,2	35,3	31,0
Juli "	71,25	44,6	7,-	45,2	9,25	48,7	17/1	40,2	10,47 ⁵	29,2	13,12 ⁵	21,4	-4,75	13,3	3,70	19,7	36,25	42,9	35,9	31,1
Aug. "	72,00	45,1	7,-	45,2	9,25	48,7	17/1	40,2	10,75	30,0	13	21,2	-4,6875 ⁹⁾	13,2	3,62 ⁵	19,3	36,75 ⁵⁾	43,5	36,2	30,8
Sept. "	72,00	45,1	7,-	45,2	9,25	48,7	17/1	40,2	10,62 ⁵	29,6	13	21,2	-4,625	13,0	3,62 ⁵	19,3	36,2	43,5	36,2	31,0

Alle Pondennoteeringen vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteeringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 10 Augustus 1936.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	23.856.140,93		
sels, Prom.	Bijbnk. „	550.073,81		
enz. in disc.	Ag.sch. „	2.578.786,03	f	26.985.000,77
Papier o. h. Buitenl. in disconto	.....	—	„	—
Idem eigen portef.	f	2.184.500,—	„	—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	„	—	„	2.184.500,—
Beleeningen	Hfdbk. f	84.492.373,60 ¹⁾		
incl. vrsch.	Bijbnk. „	6.481.068,58		
in rek.-crt.	Ag.sch. „	34.344.886,22		
op onderp.	f	125.318.328,40		
Op Effecten	.....	f 120.615.156,04 ¹⁾		
Op Goederen en Spec.	„	4.703.172,36	„	125.318.328,40 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	.....	—	„	—
Munt, Goud	f	124.603.215,—		
Muntmat., Goud	„	534.194.669,93		
	f	658.797.884,93		
Munt, Zilver, enz.	„	21.905.624,87		
Muntmat., Zilver	„	—	„	680.703.509,80 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	.....	39.541.272,13		
Gebouwen en Meub. der Bank	.....	4.600.000,—		
Diverse rekeningen	.....	4.675.314,83		
Staat d. Nederl. (Wet v. 27, 5 ^o /32, S. No. 221)	„	11.958.329,12		
	f	895.966.255,05		

Passiva.

Kapitaal	.....	f	20.000.000,—
Reservefonds	.....	„	3.105.769,04
Bijzondere reserve	.....	„	6.300.000,—
Pensioenfonds	.....	„	10.262.279,74
Bankbiljetten in omloop	.....	„	750.283.890,—
Bankassigatiën in omloop	.....	„	21.175,23
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	52.959.429,46	
saldo's: { Anderen	„	51.198.150,02	
	„	104.157.579,48	
Diverse rekeningen	.....	„	1.835.561,56
	f	895.966.255,05	

Beschikbaar metaalsaldo	.....	f	339.345.268,65
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„	„	848.363.171,63
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	.....	„	—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... f 68.518.450,—
2) Waarvan in het buitenland..... „ 42.475.275,58

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
10 Aug. '36	124603	534.195	750.284	104.179	339.345	79,7
3 „ '36	124603	526.622	771.808	82.536	330.829	76
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
10 Aug. 1936	26.985	—	125.318	2.185	4.675
3 „ 1936	29.643	—	130.578	2.184	5.171
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
8 Aug. '36 ²⁾	108.120	—	161.410	22.130	34.704
1 „ '36 ²⁾	108.260	—	157.590	28.310	33.900
11 Juli 1936	88.061	19.682	160.873	23.684	33.920
4 „ 1936	88.061	20.012	158.936	27.165	33.633
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
8 Aug. '36 ²⁾	2.660	73.940	—	10.430	59
1 „ '36 ²⁾	2.870	75.480	—	10.870	58
11 Juli 1936	2.582	11.546	54.524	10.726	58
4 „ 1936	2.696	11.376	56.732	10.700	58
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
5 Aug. 1936	244.004	454.406	48.554	8.938	18.472
29 Juli 1936	240.948	448.571	51.370	7.138	19.086
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
5 Aug. '36	89.943	17.606	92.668	38.518	49.598	33,3
29 Juli '36	96.408	42.292	75.223	39.371	52.377	33,3
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposita.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
31 Juli '36	54.942	614	16	4.886	1.254	6.293	3.200
24 „ '36	54.832	634	20	16.978	1.257	5.646	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
31 Juli '36	5.708	3.104	85.892	299	1.296	6.254
24 „ '36	5.708	2.433	84.544	643	1.298	6.313
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHE RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Aug. 1936	72,1	24,5	5,2	4.512,7	43,6
31 Juli 1936	71,9	24,5	5,4	4.623,2	66,8
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Aug. 1936	220,9	526,9	4.301,0	708,6	214,1
31 Juli 1936	220,2	573,2	4.470,9	787,2	216,3
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 7 Aug., 31 Juli resp. —, 13 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data	Goud		Circulatie	Rekg. Crt.
	Munt en metaal	Munt en diversen		
6 Aug. 1936	3.729	52	1.396	75
30 Juli 1936	3.736	54	1.413	77

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾	„Other cash“ ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
15 Juli '36	8.199,1	8.186,5	287,7	2,9	3,1
8 „ '36	8.119,1	8.106,6	271,0	3,3	3,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
15 Juli '36	2.430,2	4.006,0	6.730,1	129,8	79,0	—
8 „ '36	2.430,2	4.040,3	6.584,0	131,0	79,0	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET

FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
8 Juli '36	—	8.357	14.105	4.672	26.975	4.999
1 „ '36	—	8.460	14.159	4.487	26.974	5.011

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.